

Nederlandse Schildluizen III

door

A. REYNE

Zoölogisch Museum, Amsterdam

Aan de lijst van schildluizen, die in Nederland in de vrije natuur zijn gevonden (REYNE 1957 en 1963), kan thans een nieuwe soort toegevoegd worden, nl. *Atrococcus paludinus* (Green, 1921), een insect waarvan slechts één vindplaats bekend is (Wicken Fen, Cambridgeshire, Engeland, sept. 1920).

Onlangs zond de Hr. D. HILLE RIS LAMBERS mij een preparaat met 2 exemplaren van een Pseudococcide, door hem op de bladeren van helm (*Psamma arena-ria*) verzameld te Oostvoorne, 20 april 1963. Deze insecten deden mij dadelijk denken aan Pseudococcidae van Groenland, verzameld door de „Univ. of Leicester East Greenland Expedition 1961” in de omstreken van Kong Oscars Fjord, op 72° N.Br. De insecten van Groenland, die ik in 1961 kon onderzoeken, bezitten een donker pigment dat na langdurig verhitten in een 10% oplossing van KOH niet verdwijnt, verder omwalde buisjesklieren („oral rim ducts”), en een sterk gereduceerd stel cerarii, beperkt tot het achterlijf. Dr. D. J. WILLIAMS (Commonwealth Inst. of Entomology, Londen), aan wie een preparaat met de insecten van Groenland werd gezonden, stelde vast dat het een *Atrococcus* sp. was, „very close to *A. paludinus* (Green)”.

Toen ik de insecten van Oostvoorne vergeleek met de later verschenen beschrijving en figuur van *Atrococcus paludinus* (WILLIAMS 1962), leek het mij vrijwel zeker toe, dat onze insecten tot deze soort behoren. Dr. WILLIAMS is zo vriendelijk geweest om ons preparaat te vergelijken met het type van Engeland en is tot dezelfde conclusie gekomen.

Aan het bovenstaande wil ik nog toevoegen, dat van een andere zeldzame Pseudococcide, *Phenacoccus sphagni* (Green, 1915), waarvan slechts één vindplaats bekend was, thans in Nederland drie vindplaatsen bekend zijn. Volgens een vorig artikel (REYNE, 1958) werd dit insect door HILLE RIS LAMBERS verzameld van *Molinia coerulea* in N. Brabant (Bergen op Zoom, 1941) en in Drente (Norg, 1948). De Hr. W. N. ELLIS, die in juli 1963 Collembola verzamelde in het natuurreservaat Het Hol te Kortenhoeve (N.H.), vond daar *Phenacoccus sphagni* op een vochtig terrein, begroeid met *Molinia coerulea*. In de tussenruimten, waar het monster genomen werd, groeide ook een weinig *Sphagnum*. De nieuwe vindplaats ligt ongeveer halverwege de twee oude vindplaatsen, die meer dan 200 km van elkaar verwijderd zijn.

Summary

The scale insect *Atrococcus paludinus* (Green), which since 1921 is only known from one locality in England (WILLIAMS 1962), has been collected in Holland by Mr. D. HILLE RIS LAMBERS from the leaves of a grass, *Psamma arena-ria*, at Oostvoorne, 20.IV.1963. Dr. WILLIAMS was so kind to compare our insects with the holotype from England. Oostvoorne is a village near the sea-coast, about 25 kms west of Rotterdam.

Of another rare Pseudococcid, *Phenacoccus sphagni* (Green), formerly only known from one locality in England, at present three find-spots are known in Holland, of which two were mentioned in a previous article (REYNE, 1958). In July 1963 Mr. W. N. ELLIS found this species in a nature reserve on wet soil, covered by *Molinia coerulea* with some *Sphagnum* between the clumps of grass. This nature reserve (Het Hol) lies in the Dutch lake-district, ca. 20 kms south-east of Amsterdam, and about half-way the two localities where Mr. HILLE RIS LAMBERS had found the insect on *Molinia* in 1941 and 1948. These two localities are separated from each other by a distance of more than 200 kms.

Zeeburgerdijk 21, Amsterdam-O.

Literatuur

- GREEN, E. E., 1921, Observations on British Coccidae, No. VI. *Ent. monthly Mag.* 57 : 146—152, 189—200. (Cf. p. 191).
- REYNE, A., 1957, Nederlandse Schildluizen. *Wetensch. Med. Kon. Ned. Natuurhist. Vereniging*, No. 22.
- , 1958, *Phenacoccus sphagni* (Green) in Holland. *Entom. Ber.* 18 : 20—26.
- , 1963, Nederlandse Schildluizen II. *Ibid.* 23 : 115—117.
- WILLIAMS, D. J., 1962, The British Pseudococcidae. *Bull. Br. Mus. (Nat. Hist.), Entomology* 12 : 1—79 (Cf. pp. 11—14, 37—38).

Mani, M. S., *The ecology of plant galls*. Junk, 's-Gravenhage, XII + 434 pp., 9 pl., 164 tekstfig., f 40,—.

Zoals de titel reeds aangeeft, is dit interessante en uitgebreide werk geen determineerboek voor gallen. Dat neemt niet weg, dat een groot aantal galvormingen erin wordt genoemd en behandeld.

In de 15 hoofdstukken wordt het onderwerp van vele zijden benaderd. Een overzicht wordt gegeven van de planten bij welke gallen kunnen ontstaan (van algen tot hogere planten) en van de organismen die de veroorzakers van gallen kunnen zijn. Het begrip „gal” is in dit boek gelukkig in de ruimste zin gekozen. Daardoor komen ook de plantaardige verwekkers (Bacteria, Fungi, Algae en Phanerogamae) uitvoerig ter sprake. Zoals bekend, worden in de algemene publikaties vaak alleen de zoöcecidia behandeld. Het is een van de aangename kanten van boeken als van KÜSTER, ROSS & HEDICKE en DOCTERS VAN LEEUWEN (2e druk), dat zij ook de gallen van plantaardige verwekkers hebben opgenomen.

Het boek van MANI bespreekt voorts o.a. de structuur en ontwikkeling der gallen in het algemeen en de oecologie van de verschillende typen van zoöcecidia en phytocecidia. Een apart hoofdstuk behandelt de gallen welke door vira en bacteria worden verwekt, waarna tenslotte een eventueel verband wordt besproken tussen sommige plantegallen en de kanker-gezwellen bij mensen en dieren. Het was te verwachten, dat deze beide categorieën moeilijk met elkaar in overeenstemming kunnen worden gebracht. Toch is het mogelijk, wanneer men het begrip „tumor” in de ruimste zin opvat, op enkele punten van overeenkomst te wijzen.

Het boek is het resultaat van meer dan 36 jaar studie van de gallen op internationaal niveau. Het is daarom niet gebaseerd op een aantal galvormingen van een bepaald gebied, doch betreft in de vergelijkende besprekingen misvormingen over de gehele wereld.

Dat de schrijver van zijn onderwerp een diepgaande studie heeft gemaakt, bewijst de bibliografie van 1300 titels, waarnaar in de tekst voortdurend op zeer duidelijke wijze wordt verwezen. Deze bibliografie is heel belangrijk, omdat zij voornamelijk juist die titels omvat, welke buiten het bestek liggen van de literatuurlijsten in morfologisch beschrijvende werken. De talrijke afbeeldingen zijn bijna alle origineel. — G. L. VAN EYNDHOVEN.